

Dražen Katunarić

ZA GRB ZAGREBA

Prolazim Zrinjevcem, dotice me more

Slavko Mihalic

I to se zna dogoditi. Imati veće smetnje na srcu baš u srcu Zagreba. Krenuti, recimo, jednoga dana jako poletno, čak zaneseno Radicevom ulicom uzgor, s još neispitanom djevojkom, kao na kakav carobno ljubavni brijeg, a spustiti se nedugo poslije, klonuo, onemocio, poguren, s jezovitim cvstvom poraza nakon odbijena poljupca. To se zbilom na malom šetalištu blizu Popova tornja gdje bijah, kao što upravo rekoh, grubo, mucki odgurnut. Mir Gornjega grada nije mi više ništa značio. Predstavljao. Nikakvu njegovu dušu nisam osjećao kad sam želio samo srce. Srce, jedno srce!

Propinjala me ljubav kao malocas ulica, cutio sam neki požar u sebi koji nisam imao čime ugaziti osim bjesomucnim trcanjem. Izbaviti se, biti oslobođen! Da je bilo blata, valjao bih se u njemu, da je bilo studene vode, uskocio bih obucen u nju, da je bilo trnja, šibao bih se cvorastim prucem po golom tijelu, do iznemoglosti, da je bilo zapaljenih svijeca na oltaru Kamenitih vrata, spržio bih njima prste ne bi li me bol odvratila od čežnje za njom.

Doduše, znao sam otprije kob te Radiceve, odnosno Duge ulice. Za spuštanje u ponore. Znao sam za nemogućnost da budem sretan u oba smjera te ulice penjacice, iduci i vraćajući se njome. Naravno, to uvijek ovisi i o ženi koja me prati, o kakvici njezinoj i krivulji raspoloženja u casu kad je odlucila krenuti sa mnom. Ne bismo se možda zajedno ni penjali da smo znali kakav nas strahovit pad čeka, ili bar ne tako visoko. Do šetališta. Upozorile bi nas već na samome izvoru ulice osmrtnice s lijeve strane, i elegantna, poredana, crno lakirana funebralna kola, vozni park u dvorištu kuće koji je toliko mucio i unespokojavao sjetnog Frica.

I bez ljubavnih tegoba, spuštanje Dugom ulicom oduvijek mi je bilo nesretno i bolno. Sjećam se mladenaštva i krvavih tuca kad bijah satjeran u mali prolaz ispred Zakmardijevih stuba ili na sami Krvavi most. Tamo sam dobio najviše udaraca u životu, šakama, laktovima, bokserima, cipelama, i na kraju, zaobljenim dijelom štapa od glasovitog zagrebackog razbijaca Mociboba. Tamo sam najviše krvario, ispuštao dušu i cudnovato uskrisivao.

Ali od penjanja na Gornji grad nikad nisam odustao, znajući da ljubavnu bitku dobivaju hrabri, a pogibaju oni koji ne vole, ili samo mlohavo. Slabi i loši uopće ne dopadnu rana. Ako sam rođeni Zagrepčanin, a jesam, makar i s teške periferije oko Save, držim se sveto ovoga pravila: nikad ne bježati od pravog boja ili ga necasno preživjeti. To bi značilo biti mrtav za ljubav. Što opet ne isključuje stanovit oprez.

Možda valja prici Gornjem gradu s neke druge strane. Izbor je doista velik. Uostalom, zašto ima toliko prilaza, svih mogućih stuba ako se ne može zaobici stanje prokletstva? Sve drvene stube, koliko ih god ima, a vode ka Gornjem gradu, najveća su, gotovo najveća njegova osobenost, po njima je Gornji grad mio i dragocjen lik kojemu se penjemo, rod najrođeniji, osoba uzvišena i nesvodiva. Jedino se njemu, kao nijednom gradu, može slatko tepati: došao sam vidjeti mog dragog Zagreba, duško... srceko moje...

Još nešto važnije: stube valja prijeci i brojati putem, to je posve normalno, no ako slučajno dobijem priliku poljubiti se na pola uspona, znam, nikad je necu ispustiti. Tako sam narastao, ucio i sazrio. Takav sam i ostario. Premda je svako ljubljenje podložno kušnjama i bitkama, u njemu se krije golema opasnost, kao i malocas, u neljubljenju. To je paradoks stuba, Zakmardijevih, Kapucinskih i svih drugih. Naime, ljubeci se tako na pola stuba, svjesno se izlažem provali ljubomore i nasilja. Preuzimam izazov i rizik bez pokrica u snazi.

Tako se jednom dogodilo, ne slučajno, da su usred poljupca s drugom, isto prekrasnom djevojkom, silazili stubama neki nabrušeni mladici, a jedan od njih namjerno me gurnuo i ocešao se o moje rame. Iz ciste zavisti. I umjesto da mudro prijedem preko toga, ne prekidam zagrljaj, kao da se ništa značajno i ne zbiva osim beskonacnog trajanja ljubavnog poljupca, ja sam se želio napraviti važan pred djevojkom i dobio im pogrdu, ružne rijeci iza leda.

Naravno, mladice su to jedva i dočekali. Vratili su se nekoliko stuba gore, i zaškali djevojku, vlasništvo nad njom. Ja je nisam dao. Bio sam odvažan. Vitez od casti, grba, od cista poljupca. Ali, to me skupo stajalo. Na odmorištu, vrlo brzo zametnula se tuca neravnopravnih. Kad sam jednoga od njih uspio baciti na leda, drugi je doskocio na mene i toliko mi zgnjecio glavu da sam nemocno kriknuo te ispustio prvoga. Onda su me obojica dotukli bez milosti, ostavili zakrvavljena, onesviještena i polumrtva na odmorištu. Djevojku nisu odveli, uvidjevši moje tragicno stanje, pustili su je da me previja i njeguje. A možda se upravo zbog tog previjanja i njegovanja vrijedilo pobiti s njima. Otvorio sam oci kao ranjeni Tristan ugledavši njezino nježno i brižno lice nad svojim i to mi bijaše najljepše uzbuđenje u životu. Ostao sam živi junak nakon bitke zasluživši njezin dlan, meke jabucice i savršeno milovanje. Prema tome, i ta moja krv i patnja nisu bili uzaludni, možda nepromišljeni, ali ne i uzaludni. Shvatio sam da se tako još više ucvrstih u njezinu srcu, za dugo. I da necu nikad odustati od ljubljenja na gornjogradskim stubama. U mojoj glavi, to je bio i uvjet za dobivanje plemstva. Grba.

Utoliko više ? alim što me je prethodna djevojka odbila, a možda ce i njoj jednom biti žao. To je naprosto iskustvo uvijek potvrdilo. Da je onomad pristala na poljubac na šetalištu blizu Popova tornja, bila bi puno bliže zvijezdama. Mogli smo se i popeti na sam toranj te gledati izdaleka zvjezdani krov Šestinske crkve. Cio grad držali bismo kao na dlanu. Medutim, ona me je odgurnula bez ikakva obzira. Ne prorice joj strašnu oseku u njezinu životu. Ne bih likovao da joj ponestane glazbe u duši. Niti da izgubi ravnotežu zbog nesnosna cuvtva kako ce svakog casa pasti na ulici. Moglo bi joj se desiti da dugo vremena i ne izlazi više van iz kuce. A uz to, nece uopce znati za razlog tomu. Nece znati da ju je taj udes pogodio zbog poljupca koji mi je uskratila jednog popodneva s puno sjena ili cak blizu veceri.

A mene je taj težak poraz sutradan ispunio nekom cudesnom snagom, bijah konacno siguran da se život isplati živjeti unatoc svim prolaznim nedacama, bez puno mozganja, osmišljavanja, težine i suvišnih nadanja. Cak i da opet ovako udarim o zid, valja nastaviti ici dalje, bezbrižno. Udarati dalje.

Tako bih želio i ostarjeti - ako uspije - znajuci da i od mene ima puno gorih. Najviše prezirem zakopcane škrce koji se i nisu potrudili popeti na Gornji grad stubama, vec su se uvijek vozili, dali voziti, ili pak cekali uspinjaju da ne bi slučajno išli pješke. Ta štednja koljena, i opecnito snage, koštala ih je poslije prerana uvenuca. Isuviše su

mjerkali uspon, bojali se da im ne preostane daha, ne sluteci da im u tome brojanju i racunanju dah zapravo izmice. Da im život izmice u štednji. Oh, koliko smo u životu skupo morali placati i priuštene lagodnosti, suocenja i izbjegavanja napora. Cesto na najokrutniji nacin.

Ako želiš biti covjekom i nadasve ljubavnikom, moraš znati da te cekaju na tisuće stepenica i zapreka, redom uskih i cesto neprohodnih; moraš znati da si na dobrom putu tek kad postaneš žrtvom beskonacna penjanja. Teško je, nitko ne vapi za time. Rijetko se tko suceli s neveselim cinjenicama.

U staro doba, mnogi parovi odla? ahu na Gric ljubiti se ispod kestena. Pritom ponesoše sa sobom i mali jastuk da im ne bude pretvrdo na klupi, da ih ne žulja. I oni bijahu skloni udobnosti, ali na romantican nacin, preko jastucica. To im moramo oprostiti. Svaki njihov starinski cjelov sjecanje je na Gric, na mjesto gdje su srce i duša pomiješani. Upravo te išezle, tople ljubavi cute se i danas u gornjogradskim visinama, one su i gradile njegove bedeme. Po nestanku ljubavi, ostala su divna procelja, uresi, kuce. Klupe nepokorene cežnje. Skupljeni do?ivljaji, dodiri i poljupci urasli u staro srce grada, kameno i ?ivo. Naslutiti ga mo?e samo onaj koji ga još i danas malo ima. Tamo gore stanuje i nerazdvojna duša, prati ga, stalno, a ne ide dolje, dakako.

Na Gornjem sam gradu znao susresti i davne, vatrene suparnike, a da ih uopce ni prepoznao nisam. Toliko su se izoblicili. Jedan od njih mi je sam prišao te se predstavio po nadimku, kao "Carli". Bit cu iskren: nisam ga vidio, ne deset, negoli ravno cetrdeset godina. Od mature. On, dakle, veli da je Carli. A ja ga ne prepoznajem odmah, premda mu vjerujem, ne kažem da nije:

- Nogomet? Gdje smo se vidjeli u mladosti? Škola?

A Carli ce odmah pravo u srce:

- Ne, Dubravka. Dubravka. Zaboravio si Dubravku?

Nisam, naravno da nisam. Zaboravio sam Carlija. Bili smo, dakle, zaljubljeni u istu djevojku. Dubravka se zvaše. Ali on me istisnuo jer je bio dosjetljiviji. Ha! Sad mi konacno dopre do svijesti tko stoji preda mnom, tko je Carli. Naime, njemu je prvome palo napamet zakazati Dubravki sastanak nigdje drugdje negoli u *katedrali*. Htio sam mu možda i ukrasti ideju, ali bijaše prekasno. To sve pricam zbog katedrale, ne zbog njega. I dobio je Dubravku na taj jeftin trik. Ne znam uopce što ga je natjeralo na misticni snobizam, možda kakav bogomoljac u familiji, što ga je vodilo u prenemaganje s religijom. Ali djevojka je bila njegova. Igrao je na kartu tajanstvenosti i svetosti, a zapravo je prizemno racunao na više od poljupca. Sigurno. Kao i svi snobovi. To nije bila uzvišena glad. Cim je postigao svoj cilj, ostavio je Dubravku te se o?enio s drugom, a ljubavnici romansirao svoje bijedne i prijetvorne postupke.

To je Carli, glavom i bradom, covjek koji stoji preda mnom. Pogan covjek. I kad je to tako vec davno, davno bilo, što on sad od mene hoce, što je izabrao baš mene za svoja sjecanja? Da bismo poceli iznova pricati tamo gdje smo stali prije cetrdeset godina? Da ga pohvalim za tadašnju jedinstvenu zamisao? Necu, ne pada mi napamet. Necu mu ni reci da sam znao, doduše rijetko ali ipak, sresti Dubravku u Donjem gradu. I da se ona, kako mi se izvana cini, nikad nije povratila od tih besramnih doživljaja s Carlijem. Ne, to mu sigurno necu kazati, osjetio bi se prokušanim pobjednikom.

Tako ugledah jednog dana Dubravku u Palmoticevoj, najdužoj, najbezvoljnijoj, najbeperspektivnijoj ulici grada, bez ijedna stabla, kako jedva jedvice otvara teška vrata isusovacke crkve. Kao donna Elvira, *donna abbandonata*, cisti ali vec pogrbljena, ostarjela, posijedila, s utjehom vjere umjesto ljubavi. Da nisam isti tren ocutio duboko sažaljenje, možda bih mogao i pakosno pomisliti: zaslužila si tu sudbu, usidjelice, profanirajući se s Carlujem. Sad ideš na misu kod jezuita. A prije si žurila u katedralu na sastanke, grabila velikim koracima.

Gledajući je iskosa, u visini opticara, zahvalih isti čas Bogu što sam je propustio, što nisam bio ni u prilici ostarjeti s njom. Ne mogu si pomoći: moja cutila je jednostavno odbacuju. Malo je uopće žena s kojima bih poželio dočekati svoj kraj, izvuci stvar do groba. Ali ipak postoje: uz neke posebne, andeoske uvjete.

To je u prvom redu ljepota, iznimna, nestvarna, zapanjujuća, velebna, podudarna s unutrašnjom jer ne vene, ne sijedi, takva žena mora i sama stariti kao katedrala, što vrijeme više odmice u nepovrat, to će ona biti carobnija, s patinom neugasle, proživjele strasti. Još mlada. Neće joj manjkati svježine, prkosa, ni rumenila na licu. Volio bih da je fina, tiha glasa, staloženih pokreta, tankocutna i da nosi uvijek ulaštene crne cipelice od meke kože. Aristokratska, tanana duša, ispunjena smislom za beskonacno praštanje, za mudrost. A opet živa, na ljupki način živa. Vesela. Ako joj se i pojavi pokoji zarez, puni krug ili god oko vrata, on će zaokupiti svijest muškarca misticnom tajnom broja, a ne dokazima usahnuća.

Znam da su moji zahtjevi možda previsoki, takvih žena gotovo da i nema. Stoga ću ostarjeti sam i napušten ako je ne nadem, na koncu i umrijeti sâm, ma kako to zlokobno zvučalo... Ma kako takva odluka mogla zvučati ružno i bogohulno za cio jedan grad. Naime, dostatno je da postoji samo jedan plemeniti čovjek u paru koji će promijeniti sliku svoje četvrti a i grada; no dovoljna je i samo jedna vrana u paru koja će je unakaziti, zagaditi, kao primjerice na Zrinjevcu. Tamo sam jednom otkrio tajanstvenu precicu koja prolazi iza zgrade Akademije pokraj Strossmajerova spomenika pa sve do druge strane Zrinjevca. Uz nju zatekoh mlade parove u strasnu zagrljaju; pravo malo čudo uz tako neobaveznu i lelujavu precicu. To mi istog časa osvježi dan. Iako, da budem iskren, inače ne gledam rado druge kako se ljube i maze, volim to predano i isključivo činiti sâm, odnosno s njom, Martom. Martom? S kojom Martom? Malom Martom. Ne mogu sada, poslije ću objasniti. Sve.

Dakle, vraćam se ljubavnicima u centru grada: njima je lijepo jer su posve odvojeni od njega, a uistinu u svome središtu. To je i najveća prednost: moći biti neotkriven susred radosna zagrljaja. Iako su ljudi, u pravilu, prokleta zaokupljeni sami sobom pa i ne primjećuju sve začete ljubavi i preljube koji se dogode u centru grada. A to podrazumijeva da ne vole ni djecu. Na ? alost, bez fluida ljubavi ni razigrane djece, nitko se ne može snalaziti u Zagrebu. Postoje krugovi. Zagreb izgleda beskrajno jasan, a možda je više od toga samo skriven. Zagreb je grb, čista heraldika, čije tajno značenje svakom izmice, a taj svatko zna da ga mora jednom odcitati, posvetiti mu se predano. Kao poljupcu. I shvatiti bar jedan znak. Postati Zagrepčaninom, što je najteže. Svi to beskonacno odlažu. Bježe od sebe i grada.

Evo, recimo, moj slučaj. Uputim li se u grad, imam dojam da ga vrlo dobro poznajem i da tu nema spornih stvari. Ali to je samo varka. Otkrivam, naime, više svoje neznanje, nemocno sliježući ramenima.

Eh da! Kad sve ovisi o ulozi! O pravoj ulozi a ne pozi u kojoj ga otkrivam! U tome grmu leži ključ. Na žalost, ne obilazim grad samo kao ljubavnik, ne pjevam uvijek ulicama, potihom, a kad nikoga nema, malo jace, pa još jace u glas - da se sve ori! Na žalost, ne. Mogu ga proci i kao obicni, sivi muž, cinovnik, podebeli, celavi ili umirovljeni šetac u sutonu života, kad cu, razgrucuci grane s visoravni Cmroka, ugledati zelene kupole Mirogoja. To je vidikovac s najtužnijim pogledom u buducnost.

Naprotiv, silno maštovit, zacijelo najcudesniji prolaz Zagrebom odvija se drvenim barkama i raznim gumenim brodicama uzduž i poprijeko, kao da si u Veneciji odnosno u Mlecima. To se događa samo jednom u životu, upad Mediterana u središte grada, ako te Bog i sudbina izaberu za svog mornara i grbovnika, kao što su mene.

Ja sam, hocu reci, od pocetka savsko dijete. Izbacen sam od Save na sprud, a i dan danas živim na dvadeset i prvom katu jednog nebodera samo zato da bih je odatle mogao vidjeti... Svaki dan... Roditelji su mi, sve do onoga kobnog listopada, dvadeset i šestog, slovima, 1931 godine, dana velike, najveće poplave u povijesti grada, obradivali zemljicu u podnožju Save. A Sava je kod Zagreba mala, provincijska rijeka, provincijski tenor kad bi pjevala i zaista zvučna bila. Nedostaje joj još puno voda da izide iz sheme potoka. Stoga Savu volim najviše kad ? estoko poplavi i dobije svu potrebnu širinu. Širinu Sredozemlja, širinu horizonta, pravoga mora. Kad se nadoknadi, bez pitanja.

Roditeljima se, naravno, to nikad nisam usudio priznati s obzirom da su u zemljoradnji pretrpjeli velike štete. Smatrao sam to grijehom jer nam bijaše potopljena i velika obiteljska kuća. Međutim, najveći i najljepši, snobovski receno, *naj, naj, naj* događaj i zatajeni užitek mog dječastva bila je upravo poplava raspomamljene Save. Dotada najsnažnije, presudno uzbuđenje života, nikada premašeno. To iskustvo mogu danas usporediti samo s onim, takorijetkim i iznimnim, kad sam preplavljen, poplavljen ljubavlju. Tu zapravo i nema veće razlike. Neobuzdana, pomahnitala rijeka iskace iz najdublje korita, iz blatnog dna naše licnosti. Stupam na neko novo, nepoznato i nesigurno tlo, mornarski. Nikad ga nisam iskušao, probao, tu zakoracio, a sve je uzbuđljivo, tanko kao zeleni lopoc. Kao da hodam po vodi. Cutim da je to naizgled abnormalno, a u suštini veselije i jace od same normalnosti, veselije i od samog postojanja.

Iznenaden sam i opcaran. Odjednom odista i poplavljen! More prodire i do najmanjih zakutaka, popunja sve rupe i pukotine, ulazi u cipele, moci stopala i to je velicanstven zahvat, od njega ostaju i tragovi, trnci, nabori po površini vode, brazde i pjena srsiju. No slijedi još zanosnije ljubavno spasavanje s pomocu svih mogućih splavi, brodica, barki, sandolina, cuneva, ladica, džunka, gondola, vaporeta, gumenjaka i glisera. Izveden sam iz svog ropstva, mrtvila, sumnje, zla, stanja teške i neprobojne licnosti te otplovljavam k voljenoj ženi, ispunjen zamasima slatke i neizvjesne sudbine, namiren trajnim izviraњem. Napuštam mir i nepokretnost, krivudam kormilom, pa vozim natrag, šijam u pijanstvu sreće. Zašto bi svršetak, i sam potop bili va? nije od ove plovidbe?

Tiho, pa malo bucnije brodim od kuće do kuće, klizeci, ocrtavaju se nove, vodene ulice, otvaraju magične prostorne veze s dalekim morima, primam njihove valove kao udaljena zvona i žarke ljubavne poruke, još neprocitane(nisu pisma jer sam

toliko blizu nje). Ljuljam se. Sve ružno bacam preko niske palube, a zadržavam samo caroliju, krasotu sna. To videnje obicnih kuca i našeg sirotog kvarta na posve nestvaran nacin, zatravljenim ocima. I svi drugi ljudi nevjerovatno su uzbudeni, pomaknuti iz sigurnih obitavališta, hvata ih razumljiv strah od nestanka, od izlivanja neceg nepoznatog, što ima za posljedak mahnitanje srca.

Da bi se izbacili, sacuvali od nesvakidašnje mocnog vala koji ih može odnijeti sa sobom, oni dozivaju barkarijole, vatrogasce, iskacu s prozora i s balkona u plovila, drugi još cekaju na krovovima, treci ni po koju cijenu ne žele napustiti svoja naplavljena gnijezda te tupo gledaju u vodu: baš je svuda prodrla! Na žalost, teške su to stvari s tim trecima! Takvih je ocajnika i najviše, nemocnih, obeshrabrenih i nesposobnih za ljubav. Oni se odupiru poplavi koja im je vec slomila srce - od siline božanskog strujanja poklekli su pred sitnicama. Boje se da ce umrijeti ako se voda isti cas ne povuce. No, ne treba ih osudivati, nisu ni oni krivi. Sve što su dotada naucili, primili su kroz ustave, male i velike, navikli propuštati vodu po potrebi, koliko je nužno, po nekoj ljekarnickoj mjerici, na kapaljku, a onda je odjednom došao nepredvideno sudbonosan Val. Odnio im stvarcice nevrijedne spomena, a oni misle da im je odneseno sve njihovo blago. I doista je tako jer drugog više i ne nalaze u sebi. Ništa osim vlastitih ogranicenja, vezica, pustih zabrana, zapetih konopaca, pregrada, nekih neodgodivih i samo njima važnih razloga iz škole vremena i zakidanja. Podrobnih sitnica i satnica. Radije sad žale, placu za izgubljenim i cekaju Harona, nego što bi žrtvovali, kad se još moglo, nekoliko majušnih minuta za jedan veliki dan. Nisu ga, naprosto sposobni, pepoznati i docekati, dan posvemašnjeg preokreta, dan ljubavi, vec opet za jedan, presudni korak kasne, iako su u dubini duše žudjeli, ceznuli za njim. Zaskoceni su, nepripremljeni, ne mogu se othrvati bjesomucnoj navali bujice. Brane se, grade nasipe koji se tope poput šecera u caši obicnoga mulja. Malo i nedostaje pa da se udave, no Bog je milostiv pa ih prosvijetljuje i spasava u posljednji cas.

O veliki Bože, svi ovi istiniti dogadaji ne mogu se naci, nisu opisani ni u kojem arhivu grada. Zagreb je okrenuo leda svojoj rijeci te pamti poplavu samo kao izlivanje placa i nevjere, škrguce zubima na njezin spomen. A ona bijaše ljubavni san. To mnogi ne razumiju, cak i da je posrijedi tugovanje za izgubljenom ljubavi od kojeg se namoci cijeli madrac i jastuk.

Snobovi iz centra, vjecno okrenutih leda rijeci, nisu uopce pristupili, zakoracili na savski šljunak, a kamoli dokucili cudnovat i velik san Zagreba za morem. I to ima svoj razlog. Ta oni ni žabe nikad nisu vidjeli kako skacu pored Save, bilo im je predaleko otici tamo i uvjeriti se u skokove, zelene skokove, a da ne govorimo o necemu bliskijem. Oni su okorjeli kontinentalci, i tek povremeno znaju omastiti prste vec mrtvim i prepecenim kracima. Vodu ionako samo piju, ili se u njoj peru, za drugo im i ne služi! Groze se ljigave sluzi, kao nekadašnji razredni higijenicari, a uz to su i bez sluha. Nisu slušali u djetinjstvu vecernje koncerte zbora žaba iz mocvara i malih jezera pokraj nasipa, kroz sinkopalnu maglu, glasove zvonkije od ljetnih cvrcaka u borovini s kojima se inace jedino mogu natjecati plesni stršljeni u jesenjim sutonima. Oni, razumije se, nisu ni culi za anticki kor, za Aristofana, pa i ne znaju što su žabe, otkud je uopce stiglo plemstvo sna. Viteštvo i skok.

Nadalje, isti ti ljudi nisu zapitali sebe ni druge zašto su žabe odjednom gorko utihnule, zašto ih nema, niti su im znali s nadom poruciti: "Krekecite, javite se iz

davnine, žabe! S Vama živi besmrtni duh Save!". A plemenito, casno, velikodušno nagnuce, krcato ljubavi i božanstva, nepreplašeno smrću svagda izbija iz vlažne zemlje, ono je od starine napucilo Zagreb, još jucer u likovima žaba, a danas u snovima i sjecanjima. Ono me uvijek prati dok se vracam zamršenom grbu i lutam trnjanskim puteljcima djetinjstva i djecaštva.

Nakon poplave i naplavine rijetkih, iznimnih cuvstava, osjecam toplinu nekadašnjeg dječackog tumaranja (blizu Martine kuće, moje prve i neostvarene ljubavi), čak se i prisjećam imena nekih drugova, ali ne više i njihovih lica, bar ne sasvim pouzdano. To nije ni važno kad znam da sam s njima bio toliko sretan puštajući niz Savu drvene lade s jarbolima i kormilom od cijevi, zardalih zahodskih spojki i kotlica prema dalekim morima*, s velikim, nezatrtim nadanjima i očekivanjima. Uranjam u taj svijet uspomena, u puteljak blizu kuće obrasle crvenim, vrtnim ružama zahvaljujući spretnim i nježnim Martinim rucicama koje su ih sprovele sitnim končićima preko drvena okna. Ugledavši je jednoga dana na prozoru, odjednom sam, u brzini, zaustavio bicikl, rastjerao prašinu u zrak, poletjeli su sitni kamencici. Ona se nasmijala vragolasto i otvoreno tom naglom kocenju guma, i ne hoteci, razotkrila u mojoj kretnji znak porumenjele, stidljive, zatajene dječacke zaljubljenosti. Njezin osmijeh ponio sam sa sobom. Zadržao zauvijek nasmijano lice uokvireno vrtnim ružama, tu najljepšu sliku života od koje mi se danas samo place. Ona se proteže cijelim mojim bicem i dužinom postojanja, dužinom sna također, i ako bih išta želio ponijeti u ništavilo kao svoju odgonetku proživljene tajne, bilo bi to samo jedno lice, jedna slika i jedna riječ: Marta. Nikad je više nisam nadišao, ništa zanosnije nisam doživio od tog kratkotrajnog, otvorenog prozora.

Poslije toga pojavili su se samo ružni ljudi, snobovi, s neugodni pomagalicama i odvlačili me od rijeke moje ljubavi. Od žaba i plemićstva, istinite vjere u More. Da su kojim slučajem vidjeli prvi naš nespretni poljubac od kojeg nisam cijelu noc oka sklopio, sanjao na javi, te provodio iduce dane kao mjesecar, sigurno bi me napali i živoga pretukli kao nekoc na Gornjem gradu. Ili bi me izudarali u rukavicama, jer su se tome, nakon produžena školovanja i obrazovanja, ipak naucili. Preobrazbama, prijetvorima i mjenama. Medutim, i ja sam u meduvremenu stasao, i meni su narasle šake, bodlje, žaoke, a otrovan mi je i vršak pera: odlucih se boriti protiv tih bezvrijednih, sirovih, bahatih ljudi koji na sve imaju odgovore, naduti od ponosa i velicine, vanjštinom zgodni, elegantni, namirisani poput dvorskih perika. Odlucih braniti i sebe i grad od tih svjetlucajucih a tamnih spodoba, pritajenih nitkova koji misle da od njih pocinje sva povijest; kao da plemstva, baš ovdje, u visinama Zagreba, nije bilo, pa ništa i ne pamti. I znam da ce ta, kao i svaka bitka za grad, za cistu ljubav, za grb, biti iscrpljujuca i duga, a potrajat ce sve do necije smrti.

- Ta istina koja se cesto izrice - da je dovoljno covjeku umociti prst u more pa ce tako dotaci i sve daleke obale - nije potpuna. To cinii covjek i s rijekom, pogotovu ako pusti brod nizvodno, jer rijeka putuje do svih mora, a samo more cesto i nije drugo do stajanje na mjestu, nijemi vodeni okvir.

